

Handleiding

Opstellen van een monitoringsplan

Bermscouts 2021

Colofon

Titel Handleiding 'opzetten van een monitoringsplan'
Handleiding voor het vormgeven van een plan voor het
monitoren van vegetaties in bermen en taluds.

Opdrachtgever Provincie Drenthe

Opdrachtnemers Landschapsbeheer Drenthe
FLORON
Natuur en Milieufederatie Drenthe
Werkgroep Florakartering Drenthe
Vlinderwerkgroep Drenthe

Project Berm Scouts
'Heel Drenthe Zoemt'

Opgesteld door Stefan Pronk & Michiel Elderenbosch
(Landschapsbeheer Drenthe)
Edwin Dijkhuis (FLORON)

Foto voorpagina Leden van de plantenwerkgroep van
het IVN Zuidlaren maken een
bermopname met de nectarindex-
methode, foto Edwin Dijkhuis

Status Definitief

Datum 13-09-2021

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Wat is ecologisch bermbeheer?	5
3. Wat is monitoring?	6
4. Hoe monitor je een berm?	7
4.1 Vastleggen uitgangssituatie	7
4.2 Selecteren van meetpunten	8
5. Monitoring met de Nectar-index	10
5.1 Inleiding	10
5.2 Meetmethode	10
5.3 Meetmoment	12
5.4 Meetfrequentie	12
5.5 Verwerking van de veldformulieren	12
6. Faunamonitoring	13
6.1 Kwartiertelling dagvlinders	14
7. Interpretatie van gegevens	15
8. Veilig werken langs de weg	16
9. Hulp nodig?	17
10. Meer lezen?	18

Bijlage 1: Bermiconen	19
Bijlage 2: Aandachtsoorten	21

1. Inleiding

Deze handleiding is tot stand gebracht als onderdeel van het provinciale project 'Berm Scouts'. De handleiding geeft vrijwilligers van berminitiatieven die aan de slag willen (of zijn) met het monitoren van bermen en/of ecologisch bermbeheer handvatten voor het opstellen van een goed bruikbaar monitoringsplan.

Bermen zijn erg belangrijk voor vlinders, bijen en andere insecten. Ook vogels en kleine zoogdieren maken dankbaar gebruik van deze bermen om er te foerageren, te schuilen of om zich te verplaatsen. Wanneer meer bermen ecologisch worden beheerd, vergroten we het leefgebied voor deze soorten. Ecologisch beheerde bermen in het buitengebied van Drenthe vormen ook belangrijke groene verbindingen en stapstenen tussen de onderdelen van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Om de effecten van het maaibeheer van bermen te volgen is monitoring noodzakelijk. Op deze wijze is te achterhalen of het maaibeheer werkt en of er bijgestuurd dient te worden. Bij het opstellen van een monitoringsplan komt echter wel het een en ander kijken.

Het doel van deze handleiding is om handvatten te bieden voor het opstellen van een bruikbaar monitoringsplan. In de handleiding wordt het nut en de noodzaak van monitoring beschreven, tips gegeven voor het selecteren van meetpunten en transecten en ingegaan op het analyseren van monitoringsresultaten.

2. Wat is ecologisch bermbeheer?

Ecologisch beheer van bermen komt vooral tot uiting in de wijze waarop het wordt beheerd. Bij ecologisch bermbeheer wordt het aantal maaibeurten en het maaitijdstip afgestemd op de actueel aanwezige bermvegetatie en de gewenste ontwikkeling daarin. Het maaisel wordt afgevoerd om de bodem te verschrallen (voedselarmer) én om opslag van bomen en struiken tegen te gaan. Het doel van ecologisch bermbeheer is het behouden of verbeteren/vergroten van de kwaliteit van het leefgebied voor flora én fauna in bermen. De beheermaatregelen bij ecologisch bermbeheer zijn dan ook gericht op het behouden en/of vergroten van soortenrijkdom (biodiversiteit) van bermen, taluds en overhoeken.

Een hoge voedselrijkdom of een maaibeheer dat bestaat uit klepelen resulteert in een eentonige ruige berm met maar enkele soorten zoals fluitenkruid, gewone berenklauw, brandnetels, kweek en ridderzuring. Ecologisch maaibeheer, waarbij het maaisel na de maaibeurt wordt afgevoerd, zorgt over het algemeen voor een ontwikkeling naar meer soortenrijke, gevarieerde bermvegetaties. Door het maaien en afvoeren van de vegetatie worden voedingsstoffen uit het systeem gehaald, waardoor grassen en ruigtekruiden onderdrukt worden. Hierdoor ontstaat ruimte in de vegetatie voor de vestiging van meer wilde bloeiende planten. Een schrale berm met weinig voedingsstoffen is vaak juist rijk aan soorten, met als gevolg veel insecten.

Door bij iedere maaibeurt verspreid over de berm 15-20% van de vegetatie ongemoeid te laten, blijven er telkens voldoende bloeiende planten, waardplanten en overwinteringsplekken aanwezig voor allerlei dieren, waaronder vlinders en wilde bijen. Door deze gefaseerde manier van maaibeheer draagt ecologisch bermbeheer bij aan het behoud van natuurwaarden in het buitengebied.

3. Wat is monitoring?

Monitoren is het volgen van iets. Dit kan van alles zijn, zoals de toe- of afname van een bepaalde diersoort, de waterstanden in een rivier, de beurs in Amsterdam maar dus ook de samenstelling van de vegetatie in de berm. Door iets te volgen kun je iets zeggen over de ontwikkeling ervan.

Het doel van monitoring van bermen is om op een gestandaardiseerde manier gegevens te verzamelen over de ontwikkeling van de bermvegetatie. Gestart wordt met het vastleggen van de Ausgangssituatie, de zogenaamde nulmeting. Door vervolgens de metingen periodiek te herhalen en te vergelijken met de Ausgangssituatie kunnen de effecten van het beheer worden gemeten. Leidt het gekozen beheer inderdaad tot verbetering van de natuurkwaliteit en zo niet, in welke richting is bijsturing nodig? Monitoren is dus erg belangrijk en onmisbaar bij ecologisch bermbeheer.

De wijze van maaibeheer van een berm is niet alleen van invloed op de soortensamenstelling, de bloei en ontwikkeling van de vegetatie in de betreffende berm. Maaibeheer heeft ook direct invloed op de waarde van een berm voor allerlei diergroepen, waaronder insecten. Door bij het monitoren van bermen ook direct één of meerdere faunagroepen mee te nemen, zoals dagvlinders, kan een nog completer beeld worden verkregen van de ecologische waarde van een berm.

4. Hoe monitor je een berm?

4.1 Vastleggen Ausgangssituatie

In een bermbeheerplan van bijvoorbeeld de gemeente, wordt vastgelegd welke bermen vallen onder het ecologische beheer en welke beheerregiem waar zal worden gevolgd. Daarbij moet ook ruimte zijn voor flexibiliteit in maaidata in geval van bijzondere seizoensomstandigheden, bijvoorbeeld als door een koud voorjaar de bermplanten later in bloei komen.

Een bermbeheerplan is gebaseerd op de inventarisatie van de actuele vegetatie van de te onderhouden bermen. Op basis van deze inventarisatie kan per berm(traject) worden bepaald welk maai- en afvoerregiem het best past om de natuurkwaliteit te behouden of te verbeteren. Zo vraagt een verruigde berm met een voedselrijke bodem een ander beheer dan een bloemrijke schrale berm op voedselarm(er) zand.

In de praktijk zal dit betekenen dat voedselrijke bermen twee keer per jaar gemaaid worden met afvoer van het maaisel en schralere bermen maar één keer, of soms zelfs niet gemaaid (bv bepaalde zoomvegetaties langs houtwallen of onder laanbomen). Daarbij komt ook het aspect van gefaseerd maaien en het deels laten overstaan van de vegetatie. Al deze beheervarianten moeten in de monitoring een plekje krijgen.

Wanneer het bermbeheer (al dan niet deels) wordt omgevormd naar ecologische beheer, vereist monitoring allereerst het vastleggen van de Ausgangssituatie vóór de uitvoering van de eerste maatregelen (nulsituatie). Dit is de referentie waarmee de monitoringsuitkomsten vergeleken worden om de effecten van het nieuwe beheer te beoordelen.

Is het beheer al ecologisch, maar zonder monitoringsprogramma, dan is de actuele vegetatie in het eerstkomende nieuwe groeiseizoen de nulsituatie.

Wat is al bekend?

Gaat uw initiatiefgroep aan de slag met monitoring van bermen en/of het opstellen van een bermbeheerplan? In dat geval is het goed om te controleren of er wellicht al informatie beschikbaar is over de ecologische toestand van de bermen.

Zo heeft de provincie Drenthe tussen 2004 en 2014 flora- en vegetatiegegevens verzameld van een groot aantal bermen en taluds van sloten en leidingen verspreid over de hele provincie. Per traject is bekend welk(e) vegetatietype(n) toen aanwezig was (waren) en welke bijzondere en voor Drenthe kenmerkende plantensoorten er groeiden. Hoewel deze gegevens inmiddels ook alweer gedateerd zijn, kan ervan worden uitgegaan, dat toen al voedselrijke, soortenarme en ruige bermen dat nu nog zijn, tenzij inmiddels verschrallingsbeheer heeft plaatsgevonden. Indertijd nog (relatief) voedselarme en schrale bermen kunnen inmiddels verrijkt zijn en aan natuurwaarde hebben ingeboet.

Een ander hulpmiddel om al een indruk te krijgen van de natuurkwaliteit van een beperkt aantal, over de provincie verspreid liggende bermen zijn de gegevens van het provinciale Florameetnet Drenthe. Dat meetnet, opgezet in 1999, bestaat uit 80 meetpunten (trajecten van 25 x 1 m) in rijke respectievelijk schrale bermen en op schrale taluds. Op elk van die 80 meetpunten is sindsdien eens in de vier jaar een zogenaamde opname gemaakt: welke soorten komen voor en wat is hun aandeel in de totale begroeiing op het meetpunt. Uiteindelijk is in 2019 elk meetpunt dus vijf keer bezocht.

Vanuit de campagne Mijn Berm Bloeit van FLORON en De Vlinderstichting zijn sinds 2017 een groot aantal Drentse bermen geïnventariseerd op de bloemrijkdom (uitgedrukt in een

nectarindex-waarde). Ook deze resultaten zijn goed bruikbaar voor het opstellen van het bermbeheerplan, omdat ze een (actuele) indicatie geven van de ligging van bloemrijke bermen die waardevol zijn voor insecten. De ligging van de meetpunten van Mijn Berm Bloeit kun je via deze link bekijken: www.verspreidingsatlas.nl/projecten/floron/bermen/

4.2 Selecteren van meetpunten

Het kost veel tijd om in alle in het bermbeheerplan opgenomen bermen de effecten van het beheer integraal te volgen. Dat hoeft ook niet. Door de vegetatieontwikkeling te volgen in een aantal vaste meetpunten wordt hierover voldoende informatie verkregen.

Het verdient aanbeveling om in het veld te beoordelen waar deze meetpunten het beste kunnen worden gesitueerd. De locaties moeten representatief zijn voor de aanwezige bermvegetatie en makkelijk terug te vinden zijn (voor de vervolgmonitoring). De meetpunten moeten daarnaast evenredig worden verdeeld over de te beheren bermtrajecten en beheerwijzen. Als vuistregel kan worden uitgegaan van 1 meetpunt per km berm. De beste tijd voor het uitzetten van de meetpunten is begin juni.

Komen er in de berm lokaal soorten voor die baat hebben bij maatwerk in beheer (zie bijlage 1 en 2) dan is het raadzaam op deze locaties ook een paar meetpunten neer te leggen. Hiermee wordt extra informatie verkregen over het behoud/vergroten van het leefgebied van deze voor Drenthe kenmerkende soorten.

Verdere aandachtspunten bij het uitzetten van de meetpunten:

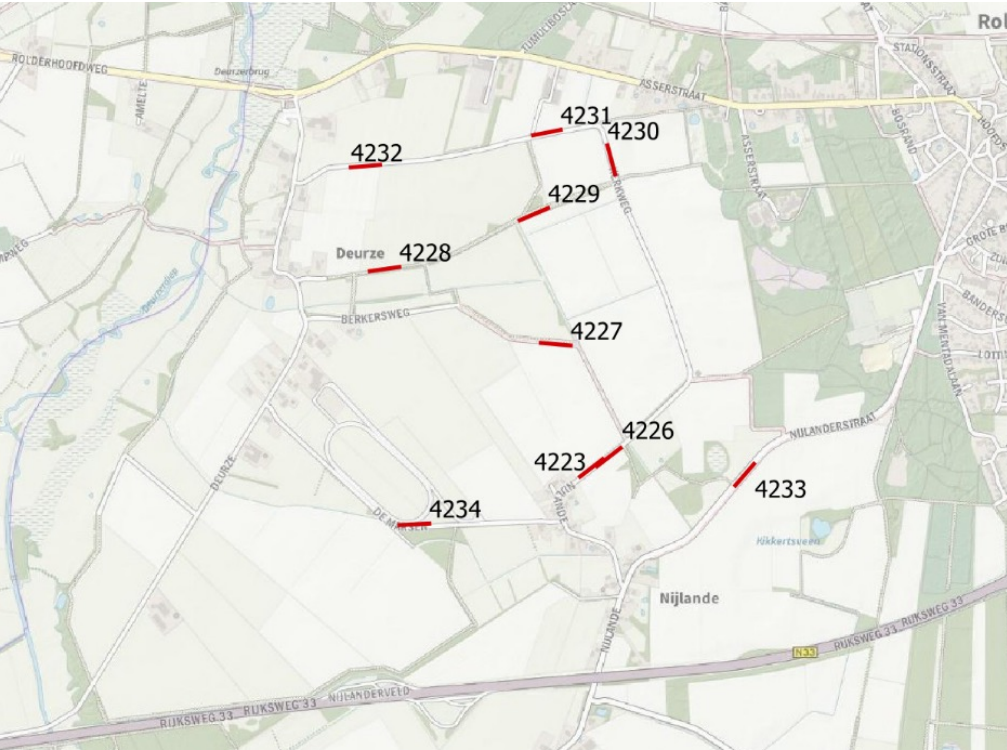
- Situeer de meetpunten buiten de bebouwde kom
- Grenzend aan een (fiets)pad of rustige weg. Vermijd drukke doorgaande wegen. Situeer geen meetpunten langs N en A-wegen.
- Spreidt de meetpunten over verschillende bermtypen (voedselrijk/schraal) en verschillende wijzen van maaibeheer (maaifrequentie, wijze van maaien) indien daar sprake van is.
- Het geselecteerde stuk berm voor een meetpunt ziet er over 100 meter ongeveer hetzelfde uit.
- Kies als startpunt een goed terug te vinden herkenningspunt, bijvoorbeeld een dam, zijweg of verkeersbord.

Het is belangrijk om de meetpunten zodanig vast te leggen, dat hetzelfde traject over een aantal jaar opnieuw kan worden gevonden en gemonitord. Met behulp van herkenningspunten in het veld, foto's van het traject en coördinaten kun je een meetpunt zo goed mogelijk registreren. Afbeelding 1 laat zien hoe een meetpunt vastgelegd zou kunnen worden.

Afbeelding 1: Voorbeeld van het registreren van de locatie van een meetpunt. Het bermnummer correspondeert met het nummer van een Mijn Berm Bloeit meetpunt, zoals dat is vastgelegd in het invoerportaal van Mijn Berm Bloeit! op www.verspreidingsatlas.nl

De voor Mijn Berm Bloeit! geïnventariseerde en goed gelokaliseerde trajecten zijn een prima basis voor de keuze van de meetpunten al zullen in veel gebieden extra opnamepunten moeten worden aangemaakt.

Bermnummer:	4243	Straatnaam:	De Heetharen
			
Start coördinaat: 237.663 – 553.473		Opmerking: Vanaf zandpad (L) in NW-richting.	

Op afbeelding 2 is een voorbeeld te zien van de ligging van meetpunten van een berminitiatief in de omgeving van Nijlande-Eldersloo in de gemeente Aa en Hunze.

5. Monitoring met de Nectar-index

5.1 Inleiding

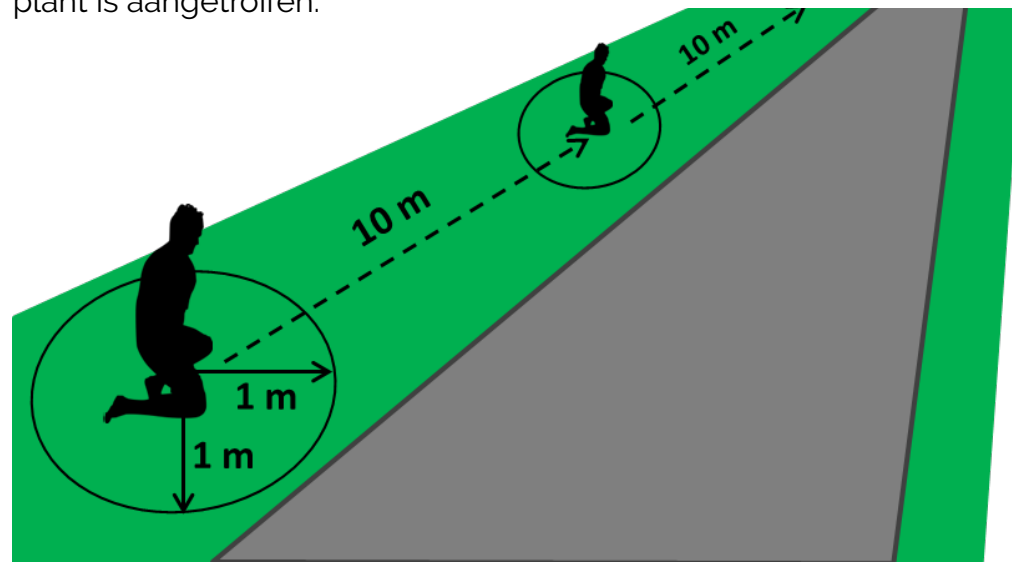
Het monitoren van de bermvegetatie vindt plaats met vegetatieopnamen. Een goede laagdrempelige methodiek is het gebruik van de Nectar-index. Deze brengt twee componenten samen: nectarproductie en de diversiteit aan bloemen in de berm. De nectarproductie telt hierin het zwaarst. Deze wordt berekend op basis van de aanwezige bloemen en de hoeveelheid nectar die deze bloemen produceren (die verschilt per plantensoort). Hoe hoger de Nectarindex (op een schaal van 1 tot 5), hoe bloemrijker de berm en des te meer nectar er in potentie gedurende het jaar beschikbaar is. In potentie, want als de berm wordt gemaaid en nectarplanten niet in bloei komen dan is er voor insecten alsnog niets te halen.

Het blijft echter noodzakelijk om verder dan alleen de Nectarindex te kijken maar ook naar de samenstelling van de vegetatie en de insecten die in de berm voorkomen. Een, inmiddels sterk onder druk staande, zoomvegetatie met havikskruiden en hengel kan zomaar gemiddeld scoren op de Nectarindex, maar van grote ecologische waarde zijn. Ons advies is dan ook: gebruik de Nectarindex vooral als instrument om de ontwikkeling te volgen van bermen waar wordt overgeschakeld naar ecologisch bermbeheer.

Tip: leg de situatie (vegetatie) ter plekke ook op foto's vast. Doe dat op het moment van de bermopname, maar ook in het vroege voorjaar en de nazomer. Op die manier krijg je zicht op de vegetatieontwikkeling gedurende het seizoen.

5.2 Meetmethode

Bij het toepassen van de Nectar-index methode wordt een bermtraject van 100 meter geïventariseerd. Binnen deze 100 meter wordt om de 10 meter een punt geprikt waar de aanwezige plantensoorten (in elk geval de nectarplanten) binnen een straal van 1 meter genoteerd worden (zie afbeelding 3). Na tien punten is er een vegetatieopname met een soortenlijst met een abundantieklasse van één tot tien voor het aantal punten waar de plant is aangetroffen.

Afbeelding 3: situatieschets van een meetpunt van de Nectar-Index methode

Voor toepassing van de Nectar-index methode gelden daarnaast de volgende aandachtspunten:

- Neem de planten die direct naast het pad/weg staan (eerste 50 cm) niet mee in je meetpunt. De samenstelling van de vegetatie is door betreding en invloed van strooizout anders dan die van de rest van de berm).
- Grenst er aan de berm een talud of oever? Deze doet niet mee in de bermtelling. Wel is het mogelijk hier een aparte opname te maken (zie verderop) omdat hier vaak belangrijke nectarplanten aanwezig zijn als bijvoorbeeld Grote kattenstaart en Moerasrolklaver. Op het veldformulier kun je aankruisen of het een opname in een berm/grazige vegetatie of talud/oever betreft.
- De berm moet bij voorkeur breder zijn dan 1 meter. Is een berm smaller dan kun je de meetpunten in de breedte iets kleiner maken. Zolang de vegetatie maar een goede afspiegeling is van de bloemenrijkdom in de berm.
- Met wilde bloemenmengsels ingezaaide bermen doen niet mee.

De verzamelde gegevens vul je in op een speciaal veldformulier dat kan worden gedownload op de website van Floron. Er zijn twee formulieren die je kunt gebruiken, een basis en een pro versie.

- **Basis versie** (voor gebruik in combinatie met de zoekkaart): www.verspreidingsatlas.nl/projecten/floron/bermen/veldformulier-bermen-zoekkaart.pdf
- **Pro versie** (voor noteren van alle planten): www.verspreidingsatlas.nl/projecten/floron/bermen/veldformulier-bermen.pdf

De basisversie gebruik je in combinatie met de zoekkaart 'Nectarplanten in beeld'. Hierbij noteer je alleen de aanwezigheid van de op de zoekkaart afgebeelde nectarplanten. Dit zijn planten die veel nectar produceren en die bovendien vrij algemeen voorkomen in Nederland. De zoekkaart kun je downloaden op: www.floron.nl/portals/1/Downloads/Projecten/bermen/floron-zoekkaart-nectarplanten.pdf

Mocht je al veel plantenkennis hebben dan kun je de pro versie gebruiken. Hierbij noteer je alle planten. Deze aanpak verdient de voorkeur als je de data ook wilt gebruiken voor uitgebreidere analyse en maaiaadvies (zie hoofdstuk 7). Het registreren van 'lastige soorten', zoals grassen, is optioneel en heeft relatief weinig invloed op de uitkomsten.

Op het veldformulier noteer je ook de ligging van het traject en enkele kenmerken over het landschap en beheer. De gegevens gebruikt FLORON voor landelijke analyses van de data.

Taluds

De Nectarindex kan ook gebruikt worden voor het monitoren van de ontwikkeling van de vegetatie op aan bermen grenzende oevers en taluds. De werkwijze is nagenoeg identiek aan de werkwijze in bermen. Binnen 100 m wordt om de 10 meter een punt geprikt waar de aanwezige plantensoorten (in elk geval de nectarplanten) genoteerd worden. Op elk punt noteer je de planten die binnen 1 meter links en recht van je staan, vanaf de knik van het talud tot aan de bodem van de (droge) greppel of tot aan de waterlijn van een sloot of watergang. Alleen de planten die boven het water uitgroeien worden genoteerd.

Het verdient aanbeveling de berm en taludopnamen aan elkaar te laten grenzen.

5.3 Meetmoment

Het is van belang om geen nectarplanten te missen in de telling. Daarom wordt geadviseerd om te tellen wanneer de vegetatie goed ontwikkeld is. Het is ook mogelijk om te wachten tot een maand na de eerste maaibeurt, wanneer de vegetatie opnieuw is uitgegroeid.

In het algemeen geldt:

- Bermen die twee keer per jaar worden gemaaid: zoveel mogelijk vlak voor de eerste maaibeurt monitoren in juni of na voldoende hergroei vóór de tweede snede eind augustus/begin september.
- Bermen die slechts één keer gemaaid worden: in juni, uiterlijk vóór het maaien eind augustus/begin september.

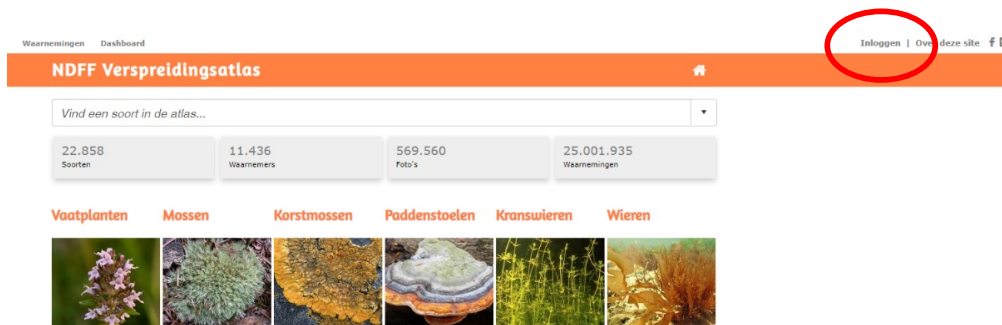
Het eenmaal gekozen opnamemoment van een meetpunt moet hetzelfde blijven om zo vergelijkbaar mogelijke gegevens te krijgen.

5.4 Meetfrequentie

Om de jaarlijkse monitoringsinspanning te beperken kan gekozen worden voor een meetcyclus van bijvoorbeeld elk punt eens in de drie of vijf jaar. Daarbij kun je ervoor kiezen om alle meetpunten gelijktijdig (in één jaar) op te nemen, of jaarlijks een gedeelte. De laatste aanpak verdient de voorkeur om zicht te houden op invloeden van buitenaf (aanleg kabels en leidingen) of om te compenseren voor effecten van het weer (extra droog of nat jaar). De ervaring leert dat vegetatieveranderingen langzaam gaan. Opbouw van het meetnet over een reeks van jaren past hierbij.

5.5 Verwerking van de veldformulieren

De gegevens worden ingevoerd in de NDFF Verspreidingsatlas, waarbij het getelde traject als een lijn op de kaart wordt ingetekend. Ga hiervoor naar www.verspreidingsatlas.nl/projecten/floron/bermen/ en volg de instructies. Na het invoeren van de soortenlijst wordt automatisch de nectarindex berekend en getoond op overzichtskaart. Heb je eenmaal een traject aangemaakt, dan kun je hieraan eenvoudig later extra bezoeken toevoegen.

Om gegevens te kunnen invoeren moet je een account aanmaken, dat doe je als volgt:

- Ga naar verspreidingsatlas.nl en klik op inloggen (rechtsboven);
- Klik op de link Geen account? Maak er een aan en doorloop de aanmeldprocedure;
- Maak altijd een persoonlijk account met je eigen naam en privé e-mailadres;
- Maak nooit een account aan op naam van een organisatie. Aan organisaties, bijv. bewonersinitiatieven, kunnen geen speciale toegangsrechten worden toegekend.

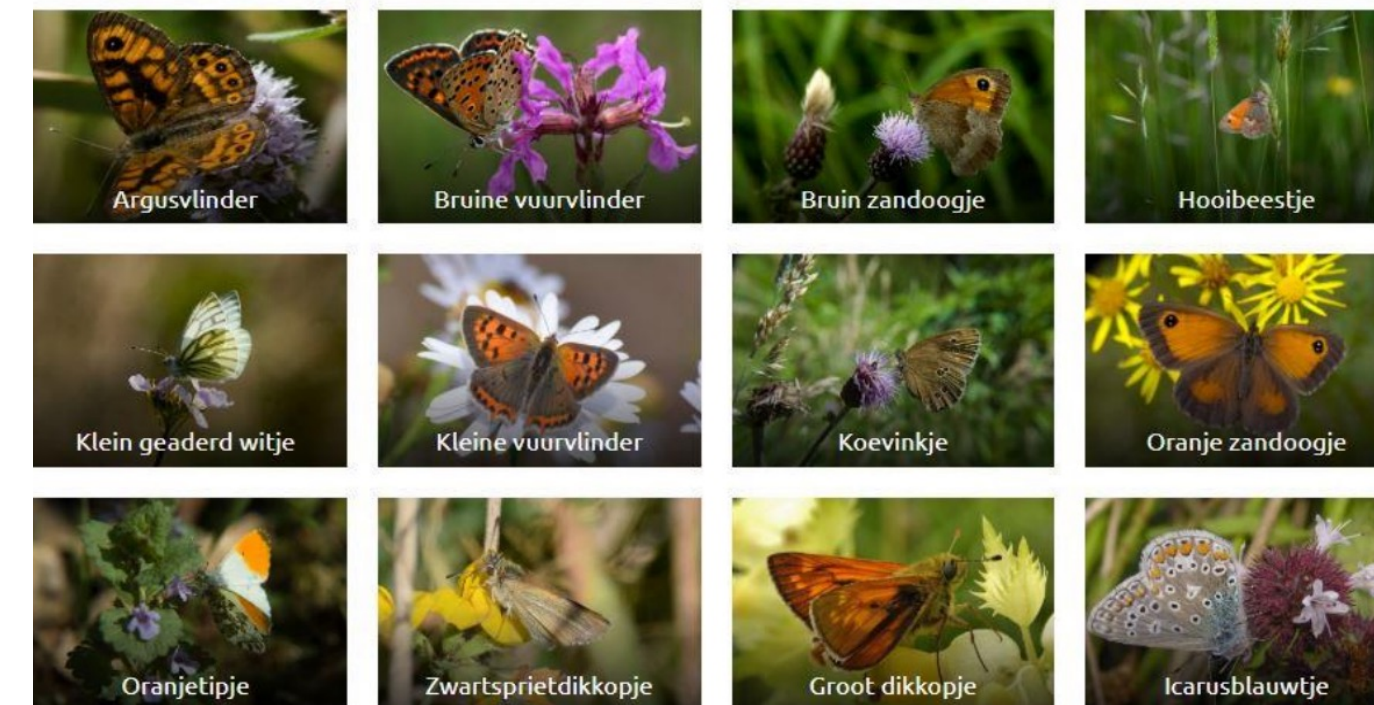
6. Faunamonitoring

Naast het in kaart brengen van de vegetatieontwikkeling, verdient het aanbeveling om tegelijkertijd te meten of ecologisch beheerde bermen interessanter worden voor insecten en andere fauna. Bermen vormen namelijk leefgebied, schuilplekken en verbindingen met natuurgebieden voor allerlei faunagroepen.

Dagvlinders zijn een geschikte en ook aansprekende soortgroep om de waarde van een berm voor fauna te meten. Tal van dagvlindersoorten kunnen in bermen en aangrenzende taluds en landschapselementen worden aangetroffen. Met name voor vlinders die hun leefgebied vinden in graslanden zijn bermen tegenwoordig een belangrijk 'toevluchtsoort' in het agrarisch cultuurlandschap.

Deze vlinders worden ook weleens 'boerenlandvlinders' genoemd (zie afbeelding 4).

In het jaar dat de begroeiing op een meetpunt wordt geïnventariseerd kan ook volgens een vaste standaard de vlinderstand worden opgenomen. Gemakkelijk is om tijdens het monitoren met de Nectar-index in de bermen ook direct de aanwezige dagvlinders (soortnaam en aantallen) en andere insecten te noteren die aanwezig zijn op het teltraject. De 'kwartiertelling' is een geschikte methode voor het monitoren van dagvlinders en is goed te combineren met het monitoren van bermvegetaties met de Nectar-Index.

Afbeelding 4: Overzicht van de 'boerenlandvlinders', een groep dagvlinders die in bermen geschikt leefgebied kunnen vinden. (bron: Vlinderwerkgroep Drenthe).

6.1 Kwartiertelling dagvlinders

Bij het uitvoeren van een kwartiertelling tel je in een tijdsbestek van 15 minuten alle vlinders die je ziet op een zelfgekozen plek. De plek in de berm waar je de telling doet kan steeds anders zijn, maar ook steeds dezelfde (bijvoorbeeld het traject van het Nectar-Index meetpunt).

Maak voor de kwartiertelling gebruik van de ButterflyCount-app die hier speciaal voor is ontwikkeld. De app registreert je looproute (wel de GPS op je telefoon activeren) terwijl je vlinders telt. Wanneer de 15 minuten voorbij zijn, laat de app je dit weten door te trillen. Je kunt tussentijds de tijd stoppen, bijvoorbeeld om een foto te maken. Bij elke waargenomen soort kun je het aantal waargenomen individuen vermelden en een opmerking of een foto als bewijs toevoegen. Zodra je (weer) internetverbinding hebt, kun je de telling uploaden. De Nederlandse gegevens komen uiteindelijk in de Nationale Databank Flora en Fauna en worden gebruikt voor de bescherming van de vlinders. De app is gratis te downloaden in de Play Store (Android) en App Store (iPhone). Download de app en maak dan eenmalig een account aan op: butterfly-monitoring.net/ebms-app, registreer jezelf en je kunt aan de slag!

Meetfrequentie: Om een goed beeld te krijgen van de aanwezige dagvlinders, zal een berm vaker dan eenmaal bezocht moeten worden. Geadviseerd wordt om een meetpunt minimaal drie keer in het betreffende jaar te tellen op aanwezigheid van dagvlinders in de vliegperiode van boerenlandvlinders. Na de telling heb je als het goed is een complete lijst van alle vlinders die je in een kwartier hebt gezien. We gaan ervan uit dat soorten die niet zijn genoteerd ook niet zijn gezien tijdens de telling.

Momenten van telling: bij geschikte omstandigheden (voldoende hoge temperatuur, liefst zonnig weer met niet teveel wind) in de vliegperiode van de boerenlandvlinders tussen half juni en eind augustus.

Noteer niet alleen de aanwezigheid van dagvlinders in de berm, maar bij voorkeur ook in het eventueel nabijgelegen talud van een aangrenzende bermsloot of -greppel dan wel zoom van houtwal of houtopstand.

Hoe meer kwartiertellingen worden uitgevoerd, des te meer waardevolle analyses met de gegevens er kunnen worden gedaan. Met de resultaten daarvan kunnen vlinders nog beter worden beschermd. Door het uitvoeren van een kwartiertelling, draag jij dus bij aan de bescherming van vlinders!

7. Interpretatie van gegevens

Monitoring is een middel om de ecologische waarde en ontwikkeling van een berm te meten. De met de Nectarindex-Methode verzamelde gegevens kunnen door de waarnemers (vrijwilligers en medewerkers gemeente of ecologische bureaus) zelf op een gebruiksvriendelijke manier worden ingevoerd (zie paragraaf 5.5.) en geanalyseerd via de module "statistiek en maaiaadvies". Na het invoeren van de soortenlijst wordt een analyse getoond met een bloeitijddiagram, indicatiewaarden voor de voedselrijkdom (stikstof), zuurgraad en vochtgehalte van de bodem en de Nectarindex.

Het bloeitijddiagram geeft inzicht in het bloemaanbod in de berm door het seizoen heen en kan worden gebruikt voor het optimaliseren van het maaitijdstip.

De soortenlijst en indicatiewaarden worden ook gebruikt om een maaiaadvies (aantal maaibeurten en tijdstip) te geven. Komen er in de berm invasieve exoten als Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw voor of bijzondere soorten die baat hebben bij maatwerk in beheer, zoals blauwe knoop en havikskruiden (zie bijlage 1 en 2), dan worden die in de module maaiaadvies uitgelicht en wordt een advies gegeven hoe om te gaan met deze soorten. Hoe completer de soortenlijst van de bermopname hoe beter het maaiaadvies. Een bermopname met alleen zoekkaartsoorten is hiervoor te summier.

Als onderdeel van het maaiaadvies worden de Nectarindex en indicatiewaarden vergeleken met bermtrajecten elders in het land. Door periodiek een telling toe te voegen kan de ontwikkeling worden gevolgd, bijvoorbeeld na het overschakelen van klepelbeheer naar maaien en afvoeren.

Het verdient aanbeveling om het actuele beeld van de vegetatiesamenstelling vast te leggen/te beschrijven (op papier en met foto's). Kijk in de (ruime) omgeving ook naar goed ontwikkelde bermen die als referentie kunnen dienen (streefbeeld) voor de gewenste ontwikkeling.

Als uit de monitoringsresultaten blijkt dat de gewenste ontwikkeling uitblijft dan kan dat aanleiding geven om met de bermeigenaar om de tafel te gaan om te kijken hoe de kwaliteit van de berm verbeterd kan worden. Het is daarom erg belangrijk om resultaten regelmatig te communiceren richting de beheerder van de berm (meestal is dit de gemeente). Veranderingen kosten tijd, dus wees geduldig en zet het beheer consequent voort. Verander het beheer alleen als daar goed doordachte redenen voor zijn.

De verzamelde gegevens komen ook terecht in de landelijk NDFF-database. Dit is de nationale database voor alle flora en fauna. De beheerder kan aan de hand van deze gegevens, in overleg met de initiatiegroep, het beheer optimaliseren. Zo kan er gekozen worden om de berm twee keer te maaien of dat één keer voldoende is. Mocht de berm zo schaal zijn, dan is het misschien niet eens nodig om te maaien.

8. Veilig werken langs de weg

Het monitoren van bermen gebeurt over het algemeen langs wegen of paden. Werken langs de weg is niet overal zonder risico's. Regelmatig kun je op deze locaties te maken hebben met andere weggebruikers. Afhankelijk van het type weg, de gebruiksfrequentie, eisen van de wegbeheerder en/of de opdrachtgever en eventuele andere omstandigheden tijdens het meetmoment (bijvoorbeeld de Drentse Fiets4Daagse door het dorp) kan het nodig zijn dat veiligheidsmaatregelen getroffen dienen te worden. Voor het werken op en langs de weg houden we ons aan het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens, de Wegenverkeerswet en de Arbowet.

Veiligheidsinstructie

Vanuit het project Berm Scouts is een veiligheidsinstructie opgesteld voor het monitoren langs de weg. Neem deze veiligheidsinstructie zorgvuldig door als initiatiefgroep! De veiligheidsinstructie is te vinden op de projectpagina van Berm Scouts op de website van Heel Drenthe Zoemt: www.heeldrenthezoemt.nl/wp-content/uploads/2021/06/Veiligheidsinstructie-werken-aan-de-weg_01.pdf

Afspraken met de wegbeheerder/grondeigenaar

De wegbeheerder of eigenaar, opdrachtgever, vrijwilliger, werkgever en werknemer zijn samen verantwoordelijk voor de veiligheid van de inventarisator, maar ook voor de veiligheid van de weggebruikers en voorbijgangers. Alleen door een goede samenwerking kunnen de werkzaamheden op de juiste wijze worden uitgevoerd.

Zorg ervoor dat je vooraf tijdig contact opneemt met de wegbeheerder/eigenaar. In het geval van bermen is dat vaak de gemeente. Maak duidelijke afspraken met de wegbeheerder/grondeigenaar. Ga niet aan het werk zonder toestemming van de grondeigenaar. Het is belangrijk dat de grondeigenaar op de hoogte is van de monitoringsactiviteiten, inclusief de locatie en het tijdstip.

In het overleg met de wegbeheerder/grondeigenaar wordt bepaald welke verkeersvoorzieningen genomen moeten worden om het werk op een veilige manier te kunnen uitvoeren. De wegbeheerder/grondeigenaar is verantwoordelijk voor het nemen en uitvoeren van de juiste voorzieningen. Normaal gesproken wordt er gewerkt volgens de CROW-richtlijn g6b.

Werkdagformulier

Een goede voorbereiding is het halve werk! Vul daarom een 'werkdagformulier' in voor de geplande monitoringsactiviteiten. Het werkdagformulier is een handige checklist, waarin je o.a. vastlegt waar en met wie je aan de slag gaat, welke afspraken gemaakt zijn met de wegbeheerder over veiligheidsmaatregelen en andere belangrijke aandachtspunten.

De veiligheidsinstructie is te vinden op de projectpagina van Berm Scouts op de website van Heel Drenthe Zoemt: www.heeldrenthezoemt.nl/wp-content/uploads/2021/06/Veiligheidsinstructie-werken-aan-de-weg_01.pdf

Advies of ondersteuning nodig?

Via Landschapsbeheer Drenthe kunnen vrijwilligers van berminiatieven veiligheidshesjes en een EHBO-koffer in bruikleen krijgen.

Voor meer informatie hierover en voor ondersteuning voor het 'veilig werken langs de weg' kunnen vrijwilligers contact opnemen met Landschapsbeheer Drenthe via info@lbdrenthe.nl en/of 0592-316616.

9. Hulp nodig?

Wil je aan de slag met bermmonitoring en heb je hulp nodig bij het opstellen van een monitoringsplan? Heb je vragen over 'veilig werken langs de weg'? Of heb je bijvoorbeeld een vraag over de Nectar-Index methodiek? Neem dan contact op met FLORON en/of Landschapsbeheer Drenthe:

FLORON

Contactpersoon berm Scouts: Edwin Dijkhuis
dijkhuis@floron.nl / 024-7410660

Voor vragen over de nectarindex-methode en hulp bij invoeren:
mijnbermbloei@floron.nl

Landschapsbeheer Drenthe

Contactpersoon berm Scouts: Stefan Pronk
info@lbdrenthe.nl / 0592-316616.

10. Meer lezen?

Wil je meer achtergrondinformatie over het project Bermscouts, de verspreiding van aandachtsoorten en/of het bermbeheer in jouw omgeving? Naast deze handleiding is via verschillende kanalen meer achtergrondinformatie te verkrijgen:

Projectpagina Bermscouts
Voor meer achtergrondinformatie over het project Bermscouts kun je terecht op de projectpagina van Bermscouts. Deze is te vinden op Heel Drenthe Zoemt via: www.heeldrenthezoemt.nl/bermscouts/

Op de projectpagina vind je o.a. de volgende informatie:

- Presentatie Nectar-index methodiek (pdf.)
- Presentatie herkenning bermplanten (pdf.)
- Flyer 'Kwartiertelling dagvlinders'
- Instructie 'Veilig werken langs de weg'
- Werkdagformulier (checklist 'veilig werken langs de weg')

Veiligheidsinstructie Netwerkkartaat ecologisch bermbeheer

Wil je meer informatie over het bermbeheer en de verspreiding van 'icoonsoorten' en 'aandachtsoorten' in jouw buurt/gemeente? De provincie Drenthe heeft samen met gemeentes en groene partnerorganisaties vanuit het bermberaad een netwerkkartaat ecologisch bermbeheer ontwikkeld. De netwerkkartaat ecologisch bermbeheer is te vinden op de website Heel Drenthe Zoemt: www.heeldrenthezoemt.nl/ecologisch-bermbeheer/

Veldgids ecologisch bermbeheer

Stip, A. & J.E. Dijkhuis. 2021. Veldgids ecologisch bermbeheer. FLORON & De Vlinderstichting. [PDF hier te downloaden](#).

Keizer P.J. (2008). Overzicht van de vegetatie langs Rijkswegen. Rijkswaterstaat. PDF te downloaden op puc.overheid.nl/rijkswaterstaat/doc/PUC_132239_31/

Verspreidingsatlas

Wil je meer achtergrondinformatie over planten en insecten? Bijvoorbeeld over de verspreiding, bloei, vliegtijd etc.? Kijk daarvoor eens op www.verspreidingsatlas.nl/.

Bijlage 1. Bermiconen

Bermiconen zijn aansprekende Drentse soorten. Ze zijn zeldzaam en worden in hun voortbestaan bedreigd en/of zijn gebaat bij maatwerk in bermbeheer.

Naam	Rode Lijst	Beschrijving
Blauwe knoop	GE	Nazomerbloei (augustus/september). Ooit een algemene soort van voedselarme, (hei)schrle vochtige graslanden. Inmiddels nagenoeg verdwenen uit de Drentse wegbermen. Het is vanwege de late bloei een belangrijke nectarplant in de nazomer. Daar waar deze soort nog voorkomt volstaat meestal één maaibeurt aan het eind van het seizoen. Vanwege de late bloei (en zaadzetting) bij voorkeur pas begin oktober maaien. Bij verschrallingsbeheer (2 maaibeurten) de eerste maaibeurt vroeg (mei) uitvoeren, de planten hebben dan nog voldoende tijd om alsnog in bloei en tot zaadzetting te komen. De zaden zijn slechts kort kiemkrachtig (< 1 jaar). Dit betekent dat we zuinig moeten zijn op de laatste Drentse groeiplaatsen: eenmaal verdwenen komt ze niet vanzelf weer terug.
Echte guldenroede	KW	Nazomerbloei (juli/herfst). Vrij zeldzame plant van droge, voedselarme, (hei)schrle graslanden en bosranden op – door aanwezigheid van leem – niet te zure bodems. In bermen staat ze vaak op schrale taluds, in de halfschaduw onder eikenbomen of langs houtwallen. Het is een belangrijke nectarplant voor veel insecten vanwege de lange en late bloei. Bij verschrallingsbeheer (2 maaibeurten) de eerste maaibeurt vroeg (mei) uitvoeren, de planten hebben dan nog voldoende tijd om alsnog in bloei en tot zaadzetting te komen. Vanwege de late bloei (en zaadzetting) bij voorkeur pas begin oktober maaien. De zaden zijn slechts kort kiemkrachtig (< 1 jaar). Dit betekent dat we zuinig moeten zijn op de laatste groeiplaatsen: eenmaal verdwenen komt ze niet vanzelf weer terug.
Bosgeelster	-	Bolgewas. Voorjaarsbloei (maart/april). Drenthe is voor deze soort een belangrijk bolwerk binnen Nederland. De bosgeelster heeft binnen Drenthe een sterke binding met de Hondsrug (van Emmen tot Groningen) waar ze vooral voorkomt op grazige, voedselrijke plaatsen onder bomen (bermen, brinken en in boomgaarden). Het gaat veelal om heel oude groeiplaatsen, waarvan de locaties nauwkeurig bekend zijn bij de Werkgroep Florakartering Drenthe en FLORON. Om deze soort te behouden is aangepast beheer nodig, dat bestaat uit pas maaien nadat de planten bovengronds zijn afgestorven. Ze verdraagt oppervlakkige verstoring van de bodem als de bollen in rust (zomer en najaar) zijn.
Wilde narcis	-	Bolgewas. Voorjaarsbloei (maart/april). Wilde verwant van de alom bekende trompetnarcis. Het bolwerk van deze soort ligt in Drenthe en aangrenzend Overijssel. De wilde narcis groeide vroeger op de randen van de Drentse beekdalen, maar staat tegenwoordig – als cultuurhistorisch relict - in oude boerentuinen (vaak in de boomgaard). Plaatselijk staat ze ook in bermtaluds in de nabijheid van oude bebouwing. De Werkgroep Florakartering Drenthe en FLORON hebben een nauwkeurig overzicht van de nog aanwezige groeiplaatsen. Om deze soort te behouden is aangepast beheer nodig, wat bestaat uit pas maaien nadat de planten bovengronds zijn afgestorven en zaad hebben kunnen vormen (na half juni).

Bijlage 2. Aandachtsoorten

Aandachtsoorten zijn soorten die wijdere verspreiding hebben dan bermiconen én een belangrijke indicatie waarde voor de beheer kwaliteit van de berm hebben.

Knollathyrus	EB	Voorzomerbloeiër (mei /juni). Zeer zeldzame soort van vrij zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op niet te droge, voedselarme, niet te sterk verzuurde bodems. In Drenthe is het een leemindicator. Ze komt van oudsher voor op de Havelterberg en in bermen op de Hondsrug. Op de Hondsrug resteren nog twee groeiplaatsen (bij Emmen en Borger-Odoorn). Op deze groeiplaatsen vindt nu al maatwerk in beheer plaats.
Zwartblauwe rapunzel	BE	Voorjaarsbloeiër (mei-juni). Heeft van oudsher een bolwerk in het Drentse Aa gebied. Hier groeit ze op oeverwallen langs de beken, in hooilanden en plaatselijk in bermen. Het is een belangrijke stuifmeel- en nectarleverancier voor insecten, vooral hommels. Voor deze soort loopt een speciaal herstelprogramma. Een belangrijke groeiplaats ligt aan de weg van Gasteren naar Loon. Op deze groeiplaats vindt nu al maatwerk in beheer plaats, wat bestaat uit laat maaien zodat de vegetatie kort de winter in gaat.
Stengel loze sleutelbloem	KW	Voorjaarsbloeiër (maart-april) en geliefde tuinplant. De laatste wilde groeiplaatsen van deze soort liggen in Drenthe. Eén van die groeiplaats ligt op een talud van een weg bij Eleveld. Op deze groeiplaats vindt nu al maatwerk in beheer plaats. De afgelopen jaren is gewerkt aan het uitbreiden van het aantal groeiplaatsen in het Drentsche Aa gebied, waarbij gebruik is gemaakt is van nakomelingen van de laatste Drentse planten.
Levendbarende hagedis	GE	De levendbarende hagedis is een relatief kleine soort met een maximale totale lengte van 18 cm. Heide en hoogveen vormen de voorkeurs habitat. De soort komt ook voor in open bossen en ruige graslanden, in bermen van (spoor)wegen en in een beperkt deel van de duinen. De soort houdt van structuurrijke bermen met ook open plekjes waar hij goed kan opwarmen in de zon. Hiervoor is kleinschalig, extensief beheer noodzakelijk.

KW: kwetsbaar, GE: gevoelig, BE: bedreigd, EB: ernstig bedreigd
–: thans niet bedreigd, maar wel kenmerkend voor Drenthe en zeldzaam

Naam	Rode Lijst	Beschrijving
Hondsviooltje	GE	Voorzomerbloeiër (mei-juni). Indicator van schrale, maar niet te sterk verzuurde en vaak bloemrijke graslanden (bermen) en heiden. Hondsviooltje gaat sterk achteruit en staat inmiddels als gevoelig op de Rode lijst. Buiten de natuurgebieden is ze in Drenthe (en de rest van Nederland) inmiddels zeldzaam. Het meest is ze nog te vinden in bermen binnen de natuurgebieden.
Struikhei	-	Nazomerbloeiër (juli-herfst). Kenmerkende Drentse soort en belangrijke nectarleverancier. Buiten de natuurgebieden tot voor kort nog te vinden als relict in bermen en op taluds binnen de heideontginningen, vaak samen met mannetjesereprijs. Maar hier is ze op haar retour. Haar aanwezigheid wijst op schrale, droge omstandigheden. Een eenmalige maaibeurt, laat in het jaar (september/begin oktober), volstaat.
Gewone dophei	-	(Na)zomerbloeiër (juni-herfst). Kenmerkende Drentse soort en belangrijke nectarleverancier. Buiten de natuurgebieden tot voor kort nog te vinden als relict op taluds (vaak onderaan) binnen de heideontginningen, vaak samen met tormentil. Maar hier is ze op haar retour. Haar aanwezigheid wijst op voedselarme (schrale), vochtige omstandigheden. Een eenmalige maaibeurt, laat in het jaar (september/begin oktober), volstaat.
Grasklokje	-	(Na)zomerbloeiër (juni-herfst). Plant van zonnige tot licht beschaduwde, grazige plaatsen. Haar aanwezigheid wijst op droge, matig voedselrijke en niet te zure bodems. Bermen waar ze voorkomt liggen in Drenthe vooral binnen het oude esdorpenlandschap, waar ze vaak samengroeit met belangrijke nectarplanten als duizendblad en gewoon biggenkruid. In Drenthe vertoont ze een achteruitgang. Ze kan slecht tegen het schaven van de berm en verdwijnt hierdoor. De zaden blijven maar kort kiemkrachtig (1-5 jaar). Beheer gericht op behoud van nog bestaande groeiplaatsen is dus van groot belang voor het behoud van deze soort. Bij verschalingsbeheer (2 maaibeurten) de eerste maaibeurt vroeg (mei) uitvoeren (en niet te kort), de planten hebben dan nog voldoende tijd om alsnog in bloei en tot zaadsetting te komen.
Zandblauwtje	-	Zomerbloeiër (juni-augustus). Deze pionier groeit aan de rand van zandverstuivingen, maar ook op open zandige plekken in schrale bermen en op taluds. Dergelijke open vegetaties zijn van groot belang voor allerlei graafwespen en –bijtjes. Zandblauwtje is een belangrijke nectarplant. De plant is tweejarig en de zaden zijn maar kort kiemkrachtig (< 1 jaar). Deze soort is gebaat bij dynamiek, waardoor telkens weer open zandige plekjes ontstaan waar ze kan kiemen. In bermen en op taluds zijn dit vaak in de zomer sterk uitdrogende plaatsen. Ook van schaven van bermen weet ze (tijdelijk) te profiteren.
Akkerhoornbloem	-	Voorjaarsbloeiër (april-mei (juni)). Akkerhoornbloem is te vinden in zonnige, niet te voedselrijke (schrale) bermen en graslanden op zand, vaak samen met muizenoor, gewone ereprijs en kleine leeuwentand. Haar aanwezigheid wijst bovendien op niet te zure (vaak wat kalkrijkere) omstandigheden. Ze is in Drenthe nooit algemeen geweest. Landelijk gaat ze achteruit. Meestal volstaat een eenmalige maaibeurt in het najaar.

Stijf havikskruid	-	Nazomerbloeiër (juli-herfst). Ooit een zeer algemene zoomplant in Drenthe die overal te vinden was in met eiken begroeide bermen en op aangrenzende taluds. Het is in de nazomer een belangrijke nectarplant voor veel insecten. Sinds de eeuwwisseling vertoont ze een sterke achteruitgegaan. Grote populaties van enkele honderden planten zijn inmiddels zeldzaam, meestal resteren nog slechts kleine relictpopulaties. Beheer gericht op behoud van nog bestaande vitale groeiplaatsen is dus van groot belang voor het behoud van deze voor Drenthe kenmerkende kleurrijke zoomvegetaties. Dergelijke vegetaties hoeven niet elk jaar te worden gemaaid. Indien maaien noodzakelijk is (om opslag van struiken tegen te gaan), dan pas maaien na de bloei en zaadsetting, bij voorkeur begin oktober. Op plekken waar stijf havikskruid al vroeg in het jaar wordt gemaaid zullen ze opnieuw uitgroeien en later in bloei komen.
Grote muur	-	Voorjaarsbloeiër (april-mei). (Nog) vrij algemene plant van droge tot vochtige, matig voedselrijke bossen en bosranden op – door aanwezigheid van leem – niet te zure bodems. In bermen staat ze vaak in de halfschaduw, onder laanbomen of langs houtwallen. Het gaat daarbij vaak (maar lang niet altijd) om oude bossen en houtwallen. Ze kan slechts tegen maaien en verdwijnt daardoor. Zoomvegetaties met grote muur hoeven niet elk jaar te worden gemaaid. Indien maaien noodzakelijk is (om opslag van struiken tegen te gaan), dan pas maaien in de nazomer en niet te kort.
Hengel	-	Zomerbloeiër (juni-augustus). Hengel is een eenjarige plant die voor water en voedingstoffen is aangewezen op een gastheer: we noemen dat een halfparasiet. Bij hengel is de gastheer vaak zomereik, maar ook berken en bosbessen staan op het menu. Ze is te vinden in droge grazige vegetaties onder bomen in beschaduwde bermen en heide (vaak met leem in de ondergrond). Zoomvegetaties met hengel, die landelijk in een neerwaartse spiraal zitten, hoeven niet elk jaar te worden gemaaid. Indien maaien noodzakelijk is (om opslag van stuiken tegen te gaan), dan pas maaien na de bloei en zaadsetting, bij voorkeur begin oktober. Voor het behoud van deze eenjarige soort is het namelijk van belang dat er elk jaar zaden worden gevormd. De zaden zijn bovendien slechts kort kiemkrachtig (< 1 jaar) en hengel loopt niet opnieuw uit als de planten te vroeg worden gemaaid.
Wilde bertram	-	Zomerbloeiër (juli-september). Wilde bertram staat langs oevers en in vochtige bermen op vaak licht bemeste en meestal zwak zure bodems. In Drenthe is het kenmerkend voor de laagveengebieden en beekdalen. Vegetaties met wilde bertram zijn vaak bloemrijk, met daarin belangrijke nectarplanten als grote kattenstaart en kale jonker. Ze gaat sluipenderwijs achteruit. Op veel van haar oude groeiplaatsen in Drenthe is ze recent niet meer aangetroffen. Haar aanwezigheid duidt op een goede kwaliteit van de oevervegetatie.
Bosanemoon	-	Voorjaarsbloeiër (maart-mei). (Nog) vrij algemene plant van vochtige, (matig) voedselrijke bossen en bosranden op – door aanwezigheid van leem – niet te zure humusrijke bodems. Het gaat daarbij meestal om oude bossen en houtwallen. Ze is daarmee een kenmerkende soort van het oude cultuurlandschap. Ook als de houtwallen al lang zijn verdwenen weet ze zich te handhaven in vochtige bermen en op taluds. Nieuwe groeiplaatsen weet ze echter slechts moeizaam te bereiken (ze verspreid zich via ondergrondse wortelstokken). Het goed beheren van oude groeiplaatsen is dus van belang voor het behoud van deze soort. Grazige vegetaties met Bosanemonen dienen daarom pas na het bovengronds afsterven van de planten (na half juni) te worden gemaaid. Afschrappen van een berm verdraagt ze slecht.

Hazelworm	-	Pootloze hagedis. In Drenthe vrij veel voorkomend in de noordelijke en westelijke helft en op de Hondsrug. De soort is sterk gebonden aan bossen, bosranden en houtwallen rijk landschap. Wegbermen en sloottaluds zijn van belang als verbindingszone tussen leefgebieden. Gebaat bij een extensief maaibeheer waarbij ook overblijvende vegetatie en zoomstructuren aanwezig blijven.
Kommavlinder	BE	Kritische zomervlinder van heide en heischrale terreinen met open zandplekjes. Eitjes worden afgezet op fijn schapengras. Volwassen vlinders hebben een grote nectarbehoefte. Droge schrale bloemrijke wegbermen en taluds zijn van groot belang als leefgebied en verbindingszone.
Groot dikkopje	GE	Soort van structuurrijke graslanden met wat ruigte. Vooral de aanwezigheid van plukken braamstruweel is aantrekkelijk voor deze soort. Als waardplant gebruikt de soort diverse breedbladige grassoorten. De soort is gebaat bij een gevarieerd maaibeheer. Bloemrijkdom is voor de nectarvoorziening belangrijk maar de vegetatie hoeft niet uitzonderlijk schraal te zijn. Structuur is meer van belang.
Zwartspriet dikkopje	-	Een vlindersoort die de laatste jaren hard achteruitgaat in Drenthe. Stelt vergelijkbare eisen aan zijn leefomgeving als het groot dikkopje. Wegbermen en taluds vormen een belangrijk leefgebied.
Bruine vuurvlinder	KW	Een soort die van de meeste hogere zandgronden in Nederland verdwenen is. Drenthe vormt een belangrijk laatste bolwerk voor deze soort. Maar ook hier heeft de soort het erg moeilijk. De soort staat bekend als sterk stikstofgevoelig. Schrale wegbermen en taluds kunnen een belangrijk leefgebied vormen voor deze soort. De waardplant voor de rups is Schapen- en Veldzuring. Als nectarbron maakt de soort gebruik van een groot aantal bloemsoorten.
Icarusblauwtje	-	Soort van bloemrijke schrale tot matig schrale bermen. Voor de eiafzet afhankelijk van klaversoorten zoals rolklaver en kleine klaver.
Koevinkje	-	Graslandvlinder van niet al te voedselarme wat ruigere graslanden. Zoomvegetaties en wat braam maakt het leefgebied aantrekkelijk. Wegbermen, slootkanten en taluds zijn aantrekkelijke leefgebiedjes voor koevinkjes. Rupsen leven van allerlei soorten grassen.
Oranje zandoogje	-	Graslandvlinder van matig voedselarme graslanden. Bermen en taluds vormen een belangrijk leefgebied in Drenthe. Voor overwintering van de rupsen is het belangrijk dat er voldoende overblijvende graspollen zijn.
Groentje	-	Vroege voorjaarsvlinder die vooral op vochtige heide en veengebieden met wat bosopslag leeft. Wegbermen en sloottaluds zijn van belang als verbindingszone tussen natuurgebieden. Vroegbloeiende planten zoals wilg, braam en pinksterbloem zijn van belang voor de nectarvoorziening.
Bandheidelibel	GE	Mooie heidelibel met opvallende donkere banden over de vleugels. De soort neemt de laatste jaren toe in Drenthe. De libel heeft een voorkeur voor sloten met licht stromend of stilstaand water die wat door kwel gevoed worden. Het is van belang dat sloottaluds minimaal aan één zijde bestaat uit hoge grassen en kruiden voor beschutting en als rustplek. De soort is gebaat bij gefaseerd maaibeheer.

KW: kwetsbaar, GE: gevoelig, BE: bedreigd, EB: ernstig bedreigd
–: thans niet bedreigd, maar wel kenmerkend voor Drenthe en zeldzaam